

розвитку. І головна проблема не в неефективності бюджетної системи, а в тому згідно з якими постулатами вона формувалась. Як доведено у цій статті функціонування не відповідало загальноєвропейським підходам та науковим принципам функціонування систем. Запропоновані постулати мають на меті виправити хибні уявлення про роль та значення бюджетної системи у ієрархії суспільної системи та домогтися за умов запровадження цих постулатів підвищення її дієвості.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії: Вступ до фінансової науки / [Ш. Бланкарт]; пер. з нім. С.І. Терещенко та О.О. Терещенка; передмова та наукове редагування В.М. Федосова. – К.: Либідь, 2000. – 654 с.

2. Сучасний тлумачний словник української мови: 100 000 слів / за заг. ред. д-ра філологічних наук, проф. В.В. Дубічинського. – Х.: ВД «Школа», 2009. – 1008 с.

3. Бюджетна система України: проблемні питання: [монографія] / [Л.А. Васютинська, М.О. Слатвинська, О.Ю. Дубовик та ін.]; за заг. ред. В.Г. Баранової. – Одеса: ВОН СОНУ «Атлант», 2013. – 252 с.

4. Бюджетна система України та Євросоюзу: [монографія] / [С.О. Булгакова, О.І. Барановський, Г.В. Кучер, та ін.]; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – К.: КТНЕУ, 2010. – 396 с.

5. Грушевський М. На порозі нової України: гадки та мрії. – К.: Друкарня Акц. Т-ва «Петро Барський у Києві», 1918. – 1-ше видання. – С. 123.

6. Висновок на Проект Закону України «Про Державний бюджет України на 2015 рік» № 1000 від 22.12.2014 / Головне науково-експертне управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу: w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52941.

7. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України: [навч. посіб.]. – К.: Знання-Прес, 2006. – 607 с.

8. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/.

9. Про Державний бюджет України на 2013 рік: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5515-17.

10. Про Державний бюджет України на 2015 рік: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80-19.

11. Бюджетний Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17.

12. Мюллер В.К. Англо-русский словарь. 53000 слов. – М.: Рус. язык, 1978. – Изд-во 17-е, испр. и доп. – 888 с.

ПРАКТИКА ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

PRACTICE OF STATE TAX POLICY WITHIN THE SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT IMPLEMENTED

У статті обґрунтовано принципи та тенденції сталості економічного розвитку національних економік. Виявлено потреби в державній політиці регулювання та стимулювання ресурсозбереження за допомогою інструментів екологічного оподаткування. Автор дає характеристику способам і напрямкам впровадження екологічних податків у країнах ЄС. Виявлено основні передумови і принципи державної податкової політики екологізації.

Ключові слова: сталий розвиток, екологічний податок, державна податкова політика, ресурсозбереження, «зелена економіка», соціально-економічний розвиток.

В статье обоснованы принципы и тенденции устойчивости экономического развития национальных экономик. Выведены потребности в государственной политике регулирования и стимулирования ресурсосбережения с помощью инструментов экологического налогообложения. Автор дает

характеристику способам и направлениям внедрения экологических налогов в странах ЕС. Выявлены основные предпосылки и принципы государственной налоговой политики экологизации.

Ключевые слова: устойчивое развитие, экологический налог, государственная налоговая политика, ресурсосбережение, «зеленая экономика», социально-экономическое развитие.

The article grounds the principles of sustainability and trends of economic development of national economies. The need of state policy for controlling and stimulating resource saving with the instruments of environmental taxation is identified. The author characterizes ways and areas of environmental taxes implementation in the EU. The basic preconditions and principles of state tax policy greening are identified.

Key words: sustainable development, environmental tax, state tax policy, resource saving, “green economy”, socio-economic development.

УДК 332.12+316:33

Покатаєва О.В.
д.е.н., професор,
перший проректор
Класичний приватний університет

Томарева-Патлахова В.В.
к.е.н., доцент
Класичний приватний університет

Вступ. Глобалізація сьогодні охоплює всі сфери життєдіяльності людства, а особливо його екологізацію економічного розвитку. Моделі і кон-

цепції соціально-економічного розвитку мають відповідати провідній та критично важливій концепції сталого розвитку економіки (на всіх рівнях – світо-

вому, національному, регіональному і на рівні підприємств).

Це пояснюється прагненням країн до розвитку, стабільності та безпеки, а тому сталий (стабільний, підтримуваний) розвиток (sustainable development) в 1992 році на Саміті тисячоліття ООН в Ріо-де-Жанейро був визнаний за глобальний пріоритет людства. Під сталим розвитком розуміють модель економічного зростання, в якій використання ресурсів спрямовано на задоволення потреб людини при збереженні навколишнього середовища, так що ці потреби можуть бути задоволені не тільки тепер, але й для майбутніх поколінь. Реалізація стратегії сталого розвитку передбачає поєднання економічної ефективності, соціальної стабільності та екологічної безпеки [5].

Тому виникає потреба в удосконаленні державної політики регулювання та стимулювання ресурсозбереження, що має забезпечуватися одночасними процесами модернізації економіки у ресурсовитратних галузях та регіонах. В умовах ринкової економіки, коли основним мотивом економічної політики стає безпосередня орієнтація держави на ефективне використання природних ресурсів й збереження навколишнього природного середовища, виникла потреба у невідкладному реформуванні податкової системи та створенні цілісного, узгодженого, раціонального законодавства. З цієї метою запроваджено низку ресурсних платежів, які поряд з іншими податками та зборами повинні забезпечувати наповнення бюджетів різних рівнів», – одним із інструментів регулювання і стимулювання можна вважати механізм екологічного оподаткування [4].

Способи і методи ефективного екологічного оподаткування є об'єктом дослідження багатьох науковців, як зарубіжних, так і вітчизняних, зокрема: В. Адрущенко, С. Антоненко, А. Бовенберг, О. Веклич, Г. Волеберг, О. Гаркушенко, Л. Гулдер, С. Козьменко, Ф. МакКензі, О. Маслюківська, Л. Мельник, Р. А де Муїджі, В. Оатс, А. Пігу, О. Покатаєва, Т. Р. Сандлер, А. Сандмо, І. Синякевич, С. Смулдерс, А. Соколовська, О. Тимченко, Д. Фуллертон, Д. Хоел. Однак, окремі проблеми державної політики впровадження екологічних податків і платежів в умовах реалізації концепції сталого економічного розвитку заслуговують додаткової уваги.

Постановка завдання:

- обґрунтувати принципи та тенденції сталості економічного розвитку національних економік;
- виявити потреби в державній політиці регулювання та стимулювання ресурсозбереження за допомогою інструментів екологічного оподаткування;
- охарактеризувати способи і напрями впровадження екологічних податків у країнах ЄС;

– виявити основні передумови і принципи державної податкової політики екологізації.

Результати. Підвищення конкурентоспроможності регіонів визначено однією з головних цілей державної регіональної політики відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку до 2020 року. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів полягає у створенні оптимальних умов для розкриття регіонами власного потенціалу та ефективного використання конкурентних переваг регіональної економіки. Досягнення цієї мети забезпечується виконанням принципом реалізації державної регіональної політики як сталий розвиток, тобто забезпечення невиснажливого, ощадного та ефективного використання енергетичних, матеріальних, природних та інших ресурсів для задоволення потреб нинішнього покоління з урахуванням інтересів майбутніх поколінь.

Концепція сталого розвитку – одна з найбільш важливих та дискусійних парадигм кінця ХХ – початку ХХІ століття. Проблематика підтримуваного рівня розвитку суспільства, який не руйнує своєї природної основи, духовного і культурного фундаменту, а створювані умови життєдіяльності не призводять до масштабних деструктивних процесів, що загрожують існуванню цього суспільства, не втратила злободенності, а проблема формування стратегії сталого розвитку є актуальною для багатьох країн світу, у тому числі і України [3, с. 53].

Оптимальні умови для реалізації конкурентних переваг регіональної економіки в умовах реалізації моделі сталого розвитку (що власне і вимагається від України як країни-засновниці ООН та потенційного кандидата у члени Європейського союзу) сьогодні мають забезпечуватися, зокрема, створенням сприятливого податкового клімату для регіонів, які прагнуть змінити вектор діяльності на екологізацію життєдіяльності та бізнесу відповідно до європейських стандартів. Як бачимо, результати дослідження рівня залучення країн до реалізації концепції сталого розвитку та їх участі у процесах глобалізації свідчать, що країни із різним рівнем міжнародної конкурентоспроможності, насамперед, прагнуть реалізувати політику екологізації економік. Лідером залишається Швейцарія із найвищим показником рівня екологічної ефективності та міжнародної конкурентоспроможності. Україна, на жаль, хоча й демонструє підвищення своїх рейтингів за показниками протягом 2012-2014 років, однак, залишається поза конкуренцією у процесів сталого розвитку та глобалізації.

Більшість стратегій економічного розвитку і зростання заохочувала швидке накопичення фізичного, фінансового та людського капіталу, проте за рахунок надмірного виснаження природного капіталу, при цьому природні ресурси та екосистеми були принесені в жертву. Існує потреба в удосконаленні державної політики, включаючи заходи у

Рейтинг країн за рівнем екологічної сталості та конкурентоспроможності, [7; 8; 11; 12]

Країна	EPI-2012		GCI-2012		Країна	EPI-2014		GCI-2014	
	Місце	Бали	Місце	Бали		Місце	Бали	Місце	Бали
Швейцарія	1	76,69	1	5,67	Швейцарія	1	87,67	1	5,70
Латвія	2	70,37	52	4,40	Люксембург	2	83,29	19	5,17
Норвегія	3	69,92	11	5,33	Австралія	3	82,40	22	5,08
Люксембург	4	69,20	22	5,09	Сінгапур	4	81,78	2	5,65
Коста Ріка	5	69,03	54	4,35	Чехія	5	81,47	37	4,53
Україна	102	46,31	84	4,05	Україна	95	49,01	76	4,14
Всього країн	132		148		Всього країн	178		144	

Складено авторами за результатами розрахунків the Environmental Performance Index in the Global Competitiveness Index Всесвітнім економічним форумом у 2012 і 2014 роках [7; 8; 11; 12]

сфері ціноутворення та регулювання, з метою формування ринкових стимулів більш раціонального розподілу капіталу з сфери ресурсокористування до більш технологічних секторів, врахування соціальних та екологічних наслідків. Роль постанов регулюючих органів, політики і державних інвестицій як факторів, здатних змінити модель приватного інвестування, теж все частіше визнаються і підтверджуються досвідом успішної реалізації, особливо в країнах, що розвиваються [5].

ЮНЕП визначає «зелену» економіку як таку, що підвищує добробут людей і забезпечує соціальну справедливість, при цьому істотно знижує ризики для навколишнього середовища та збільшення бідності населення. Основою «зеленої» економіки є: рівність і справедливість розподілу ресурсів між народами, поколіннями, статями; обережність по відношенню до соціальних наслідків і впливу на навколишнє середовище; розуміння високої цінності природного і соціального капіталу: інтерналізація зовнішніх екологічних витрат, впровадження «зеленого» обліку, оцінки витрат за період життєвого циклу продукції, поліпшення управління; ефективність використання ресурсів; стійке споживання та виробництво; створення «зелених» робочих місць.

Державні та приватні інвестиції спрямовані на зменшення викидів вуглецю та забруднення середовища, підвищення ефективності використання енергії та ресурсів, що запобігає втраті біорізноманіття та сприяє наданню екосистемних послуг. Такий шлях розвитку повинен зберігати, збільшувати і, де це необхідно, відновлювати природний капітал як найважливіший економічний актив і джерело суспільних благ, особливо для бідних верств населення, джерела доходу і захищеність яких залежать від природи. До визнання «зеленої» економіки в якості механізму реалізації сталого розвитку він, фактично, залишався привілеєм багатих країн [5].

Зміна вектору на реалізацію нової моделі розвитку, тобто моделі збалансованого сталого розвитку, де економічні, соціальні та екологічні інтереси стають паритетними, передбачає створення нової

політики податкового регулювання, а саме реалізації інструментів екологічних податків чи платежів. Варто підкреслити, що саме стимулююча функція податків у процесі екологізації податкової системи має стимулювати економіку регіонів, національну економіку у цілому, що забезпечить збалансований і динамічний розвиток.

Політика екологізації економіки є інструментом модернізації та залучення нових технологій, що дозволить створити нові робочі місця і зменшити негативний вплив на довкілля. Саме впровадження механізмів «зеленої економіки» може стати інструментом перерозподілу капіталів із старих низько технологічних та ресурсомістких виробництв в нові високотехнологічні галузі, нові продукти експорту до країн ЄС. Державна політика екологізації економіки дозволяє:

- дотриматись вимог щодо Угоди про політичну асоціацію з ЄС;
- перерозподілити приватний капітал зі старих енерго- та ресурсовитратних підприємств в нові високотехнологічні та енерго- і ресурсозберігаючі;
- створити нові робочі місця;
- зменшити негативний вплив на навколишнє природне середовище [5].

Європейський досвід екологічної політики, зокрема податкової політики, для забезпечення соціально-економічного розвитку показує, що вже наприкінці 1980-х і 1990-х років інтерес європейських політиків до ринкових інструментів екологічної політики (наприклад, екологічні податки) стимулювався такими факторами. Ці фактори зумовили високу державну підтримку впровадження екологічних податків [9, с. 13]:

- новий вектор на ринкові принципи і дерегулювання у державній політиці;
- усвідомлення щодо обмежень втручання держави, і традиційної «командно-адміністративної» системи екологічного регулювання зокрема;
- розуміння того, що регулятори не можуть об'єктивно впоратися з виникаючими екологічними проблемами, незважаючи на високі витрати економіки на їх вирішення;

– прагнення продовжувати реалізацію принципу «забруднювач платить» і «засвоїти» такі екологічні витрати, як витрати на забруднення у собівартості товарів та послуг;

– необхідність інтеграції екологічної політики в інші сфери економіки, таких як сільське господарство, транспорт, туризм та зайнятість;

– необхідність пошуку більш економічно обґрунтованих та гнучких інструментів для досягнення екологічного прогресу.

В основу екологізації податкових систем була покладена теорія подвійного дивіденду, яка полягає у тому, що екологічно орієнтована поведінка суб'єктів господарювання має супроводжуватися економічним ефектом. Тобто, заходи, спрямовані на охорону навколишнього середовища, в тому числі, дія податкового інструменту, забезпечують зайнятість населення і зростання економіки.

Екологізація податкової системи передбачає введення екологічних податків, екологічних платежів, екологічних субсидій, схем відповідальності та компенсацій. Екологічні податки вводяться з метою зміни поведінки споживачів і виробників допомогою зміни цін. Екологічні платежі мають покрити витрати на зниження рівня забруднення навколишнього середовища. Метою застосування екологічних субсидій і заохочень є стимулювання розробки нових технологій, для надання тимчасової підтримки тим господарюючим суб'єктам, діяльність яких носить екологоорієнтований характер. Схеми відповідальності і компенсації передбачають адекватне відшкодування наслідків діяльності, небезпечної для навколишнього середовища, а також витрати на запобігання та відновлення збитку [2].

Розрахунок і встановлення екологічних податків, зборів і платежів, включаючи цілі і напрями їх стягування, широта охоплення, ставка оподаткування й еволюція в часі є важливими факторами, що впливають на вплив ефективності цих інструментів. За дослідженнями Інституту Європейської політики з захисту довкілля [8, с. 13] можна виділити кілька окремих підходів до розробки екологічних податків країнами ЄС.

Деякі з розроблених екологічних податків призначені для стимулювання або перешкоджання

певного типу діяльності, наприклад у 1999 році у Норвегії податок на використання пестицидів був переглянутий на користь системи на основі територіального принципу з семи податкових груп заснованих на пов'язаних зі здоров'ям та навколишнім середовищем ризиків з використання пестицидів, таким чином, це допомагає пов'язати податок на використання пестицидів безпосередньо з використанням пестицидів. Ця система стала ефективною щодо заохочення більш помірному використанню пестицидів і стимулює на використання менше шкідливих речовин.

Деякі екологічні податки вводяться як частина ширшого пакета реформ. Наприклад, у Швеції у 1990-х роках реформа передбачала зниження податку на прибуток на 71 млрд. шведських крон (9,5 млрд. євро), що було частково компенсовано введенням податку на викиди CO₂, SO₂ у 1991 році, і зборів на викиди NO_x у 1992 році, які вирости у цілому до 18 млрд. шведських крон (2,4 млрд. євро). Програма «зеленого» податкового тягаря передбачала підвищення екологічних податків за рахунок зниження податку на прибуток і податкового тягаря у 10 млрд. шведських крон (1,6 млрд. євро) протягом перших чотирьох років і подальше скорочення податків на оплату праці упродовж 2005-2010 років (зниження податкових надходжень у розмірі 1,3 млрд євро).

Вважаємо, що ресурс екологічного податку в Україні не достатньо використовується. Досліджуючи закордонний досвід, слід заострити увагу на значно більш розширеному колу платників цього податку. Так, для порівняння податковим законодавством Латвійської Республіки перелік осіб, що є платниками податку на природні ресурси (який є аналогом екологічного податку, що справляється в Україні), значно розширено. Так, законодавці Латвійської Республіки вважають, що негативний вплив на стан навколишнього середовища справляють не тільки суб'єкти господарювання, діяльність яких пов'язана з викидами забруднювальних речовин в атмосферне повітря чи водні об'єкти стаціонарними джерелами забруднення, а й ті, що провадять діяльність, пов'язану з роздрібною торгівлею одноразового посуду та надають послуги громадського харчування з використанням такого

Таблиця 2

Надходження від екологічних податків в країнах ЄС у 2000-2011 роках (у відсотках до ВВП) [10]

Група податків	Роки											
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Загальний екологічний податок	2,69	2,62	2,61	2,63	2,60	2,53	2,47	2,39	2,32	2,39	2,38	2,39
Податки на використання енергії	2,07	2,01	2,01	2,04	1,98	1,92	1,85	1,76	1,72	1,8	1,79	1,79
Транспортні податки	0,53	0,52	0,50	0,50	0,52	0,53	0,53	0,54	0,51	0,49	0,49	0,5
Податки на забруднення/ використання ресурсів	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,1	0,1	0,11

посуду [13]. Законодавством встановлено ставки податку на всі види одноразового посуду, як вироблені зі скла, так і з металу, деревини, пластмаси тощо. Оподаткування такої діяльності пов'язане з утилізацією одноразового посуду, внаслідок чого в атмосферне повітря потрапляє багато шкідливих речовин, серед яких: стирол, формальдегід, діоксан, фосген та бісфенол А.

Спосіб нарахування екологічного податку також може мати важливий стимулюючий ефект. Наприклад, у Данії податок на водопостачання стимулює постачальників води на зменшення витоку води, адже компанії з водопостачання зобов'язані сплачувати податок на воду, якщо кількість забраної води менше ніж 90 % у поточному році (тобто більше 10 % витоку). У результаті, витоки води в Данії були скорочені до рівня 10 %, коли у багатьох містах країн ЄС витоки води становлять від 30-40 %.

Податок на водопостачання, також, впливає на зміну поведінки. Наприклад, дослідження показало, що 45 % датських сімей встановили водозберігаючі крани, 39 % інвестували у малозливні туалети і 53 % мають сучасні пральні машини з економією води. Крім того, 40 % опитаних вважають, що ціна є важливим фактором у їх зусиллях з порятунку водних ресурсів. Такі зміни в поведінці зумовлені введенням в експлуатацію багатьох нових і простих водозберігаючих установок. Податок на водопостачання створив додаткові робочі місця, зокрема, для санітарно-технічних фірм, які пропонують ремонт установок з водопостачання, а також просунув на ринок нові товари, наприклад, нові види водозберігаючого обладнання, зокрема малозливні туалети.

Рівень податкових ставок і їх зміни у часі, як правило, є предметом для обговорення з урахуванням технічних і політичних аспектів. Іноді встановлюються відносно низькі податкові ставки на початку року і підвищуються протягом тривалого часу, щоб дати компаніям, споживачам і ринку зреагувати у режимі ціноутворення.

Основними передумовами реалізації екологічної політики в Україні, – є забезпечення стабільного фінансування природоохоронної діяльності, вдосконалення економічних інструментів. Внаслідок обмеженості бюджетних коштів важливим є пошук нових джерел фінансування природоохоронних заходів, спрямованих на ліквідацію забруднення, забезпечення екологічної безпеки, заходів, пов'язаних з відтворенням та підтриманням природних ресурсів у належному стані. У зв'язку з цим необхідно забезпечити до 2020 року сприятливий податковий, кредитний та інвестиційний клімат для залучення коштів міжнародних донорів та приватного капіталу в природоохоронну діяльність, створення суб'єктами господарювання систем екологічного управління, впровадження більш

чистого виробництва, технологій ресурсо- та енергозбереження [4].

На сьогодні згідно п. 249.6, ст. 249 ПК України [14] суми податку, що справляється за розміщення відходів (Прв), обчислюються платниками самостійно щокварталу виходячи з фактичних обсягів розміщення відходів, ставок податку та коригуючих коефіцієнтів за формулою:

$$\text{Прв} = \sum_{i=1}^n (\text{Нпі} \times \text{Млі} \times \text{Кт} \times \text{Ко})$$

де Нпі – ставки податку в поточному році за тону і-того виду відходів у гривнях з копійками;

Млі – обсяг відходів і-того виду в тоннах (т);

Кт – коригуючий коефіцієнт, який враховує розташування місця розміщення відходів і який наведено у пункті 246.5 статті 246 цього Кодексу;

Ко – коригуючий коефіцієнт, що дорівнює 3 і застосовується у разі розміщення відходів на звалищах, які не забезпечують повного виключення забруднення атмосферного повітря або водних об'єктів.

Проте при розрахунку податку, що справляється за розміщення відходів, за такою формулою не враховується процес накопичення, переробки та утилізації відходів (табл. 3).

Коефіцієнт кореляції між кількістю утворених відходів за регіонами (тис.т) та кількістю утилізованих відходів (тис.т) складає 0,9, тобто існує прямий зв'язок, що дає можливість говорити про позитивну тенденцію щодо утилізації накопичених відходів. Проте спостерігається значний розрив у загальному обсязі накопичених відходів, так частка таких областей як Дніпропетровська, Донецька та Кіровоградська складає 92% накопичених відходів станом на кінець 2014 року [15]. У зв'язку з цим пропонуємо встановити коригуючий коефіцієнт (Кр), який враховує розташування місця розміщення відходів залежно від регіону України.

З метою встановлення складного коригуючий коефіцієнту регіони України розподілено у 3 групи відносно частки утилізованих відходів у загальному обсязі утворених відходів у 2014 році (табл. 3).

Розподіл регіонів України відносно частки спалених відходів з метою отримання енергії у загальному обсязі утворених відходів у поточному році наведено у табл. 4.

На основі кореляційно-регресійного аналізу утворення та переробки відходів пропонуємо включити коригуючий коефіцієнт, який враховує регіональні особливості розміщення відходів. Пропозиції щодо ставок податку, який встановлюється залежно від регіону розміщення відходів у навколишньому природному середовищі, базуються на основі відносних показників утилізованих відходів та спалених відходів з метою отримання енергії у загальному обсязі утворених відходів. Такий підхід щодо встановлення коефіцієнту до ставок

Таблиця 3

Утворення, накопичення відходів у 2014 році за регіонами

Регіон	Утворено тис.т	Утилізовано тис.т	Спалено з метою отримання енергії	Частка утилізованих відходів,%	Частка спалених відходів задля енергії,%
Вінницька	2423,8	239,6	45,0	9,9	1,9
Волинська	583,4	96,7	39,7	16,6	6,8
Дніпропетровська	259353,9	83937,3	26,8	32,4	0,0
Донецька	6560,1	259,7	26,5	4,0	0,4
Житомирська	671,9	92,3	18,4	13,7	2,7
Закарпатська	96,0	55,6	3,6	57,9	3,8
Запорізька	5155,6	1623,0	78,1	31,5	1,5
Івано-Франківська	1815,0	426,0	125,3	23,5	6,9
Київська	1272,1	94,4	20,1	7,4	1,6
Кіровоградська	39748,6	11335,7	4,9	28,5	0,0
Луганська	3410,6	992,0	5,3	29,1	0,2
Львівська	3323,0	533,6	43,2	16,1	1,3
Миколаївська	2328,6	77,7	26,8	3,3	1,2
Одеська	809,5	11,3	16,6	1,4	2,1
Полтавська	5013,7	3441,5	29,6	68,6	0,6
Рівненська	1356,0	97,4	77,1	7,2	5,7
Сумська	938,2	245,4	5,7	26,2	0,6
Тернопільська	858,9	278,0	3,0	32,4	0,3
Харківська	2172,5	203,3	47,2	9,4	2,2
Херсонська	467,8	90,0	24,7	19,2	5,3
Хмельницька	1266,2	305,1	8,5	24,1	0,7
Черкаська	1117,9	698,6	4,3	62,5	0,4
Чернівецька	388,9	55,6	18,3	14,3	4,7
Чернігівська	848,3	107,3	8,4	12,6	1,0
м. Київ	1548,0	13,1	149,0	0,8	9,6

Складено авторами за даними Державної служби статистики Утворення та поводження з відходами у 2014 році [15]

Таблиця 3

Розподіл регіонів України за показниками

Частка утилізованих відходів у загальному обсязі утворених відходів у поточному році, %	Регіони України
≤25%	Вінницька (9,8%), Волинська (16,5%), Донецька (3,9%), Житомирська (13,7%), Івано-Франківська (23,5%), Київська (7,4%), Львівська (16%), Миколаївська (3,3%), Одеська (1,4%), Рівненська (7,2%), Харківська (9,3%), Херсонська (19,2%), Хмельницька (24,1%), Чернівецька (14,3%), Чернігівська (12,6%), м. Київ (0,8%)
25-50%	Дніпропетровська (32,4%), Запорізька (31,5%), Кіровоградська (28,5%), Луганська (29%), Сумська (26,2%), Тернопільська (32,4%),
≥50%	Закарпатська (57%), Полтавська (68,6%), Черкаська (62,5%)

Складено авторами за результатами розрахунків [15]

Таблиця 4

Розподіл регіонів України за показниками

Частка спалених відходів з метою отримання енергії у загальному обсязі утворених відходів у поточному році, %	Регіони України
≤ 5%	Вінницька (1,9%), Дніпропетровська (0,01%), Донецька (0,4%), Запорізька (1,5%), Київська (1,6%), Кіровоградська (0,01%), Луганська (0,2%), Львівська (1,3%), Миколаївська (1,2%), Полтавська (0,6%), Сумська (0,6%), Тернопільська (0,3%), Хмельницька (0,7%), Черкаська (0,38%), Житомирська (2,7%), Закарпатська (3,5%), Одеська (2,1%), Харківська (2,2%), Чернігівська (1%)
≥5%	Волинська (6,8%), Івано-Франківська (6,9%), Рівненська (5,7%), Херсонська (5,3%), Чернівецька (5%), м. Київ (9,6%)

Складено авторами за результатами розрахунків [15]

податку, що встановлюється залежно від регіону розміщення відходів у навколишньому природному середовищі забезпечує виконання принципу «забруднювач платить», який введений Організацією економічного співробітництва та розвитку.

Таким чином, коефіцієнт до ставок податку, який встановлюється залежно від регіону розміщення відходів у навколишньому природному середовищі:

Для платників податку, які розташовані у регіоні, частка якого не перевищує 25% утилізованих відходів у загальному обсязі утворених відходів у поточному році – 3, якщо частка спалених відходів з метою отримання енергії перевищує 5% – 2.

Для платників податку, які розташовані у регіоні, частка якого не перевищує 50% утилізованих відходів у загальному обсязі утворених відходів у поточному році – 1,75, якщо частка спалених відходів з метою отримання енергії перевищує 5% – 1,25.

Для платників податку, які розташовані у регіоні, частка якого перевищує 50% утилізованих відходів у загальному обсязі утворених відходів у поточному році – 1,25, якщо частка спалених відходів з метою отримання енергії перевищує 5% – 1.

Встановлення коригуючого коефіцієнту (Кр), який враховує розташування місця розміщення відходів залежно від регіону України за показниками утилізованих відходів у загальному обсязі утворених відходів у поточному році та спалених відходів з метою отримання енергії зможе забезпечити стимулювання відновлюваного природокористування і підвищення інноваційності та технологічного забезпечення галузей промисловості.

Але до питання підвищення ставок екологічного податку треба ставитися обережно, тому що збільшення бази оподаткування в декілька разів (як це відбулося з набуттям чинності Податкового кодексу України) є суттєвим податковим навантаженням на суб'єктів господарювання (особливо в умовах економічної кризи), стаціонарні джерела яких знаходяться в адміністративних пунктах. Такий крок може спричинити ризик підвищення вартості кінцевої продукції, що, у свою, чергу може зменшити конкурентоспроможність вітчизняної продукції на світовому ринку. Формування і впровадження системи екологічного оподаткування лежить у призмі комплексного підходу реалізації державної та регіональної стратегій екологічного захисту на засадах концепції сталого розвитку та створення «зеленої економіки».

Висновки. Державна податкова політика екологізації України має реалізовуватися шляхом розроблення, ухвалення та практичного втілення механізму екологічного оподаткування, спираючись на економіко-інституціональну практику країн ЄС у рамках дотримання вимог щодо Угоди про політичну асоціацію з ЄС. При цьому податкова

політика екологізації економіки має стати інструментом модернізації та залучення нових технологій, підвищення зайнятості в умовах реалізації концепції сталого економічного розвитку та формування «зеленої економіки».

Тому для реалізації державної податкової політики екологізації економіки України з метою забезпечення державної політики сталого розвитку як моделі економічного зростання варто впроваджувати зарубіжну теоретико-методологічну та економіко-інституціональну практику розрахунку і впровадження екологічних податків і платежів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 70. – С. 23.
2. Баширова А.А. Экологизация налоговой системы как инструмент модернизации региональной экономики [Електронний ресурс] / А.А. Баширова. – Режим доступу: ukros.ru/wp-content/uploads/2014/08/Bashirova.doc.
3. Демченко Н.В. Проблеми і перспективи формування стратегії сталого розвитку в Україні / Н.В. Демченко // Сталий розвиток економіки. – 2013. – 2[19]. – С. 53-55.
4. Сучасний стан та перспективи розвитку екологічного оподаткування в Україні : монографія / за заг. ред. О.В. Покатасвої, Г.Ю. Кучерової. – Запоріжжя : КПУ, 2014. – 188 с.
5. Потапенко В.Г. Державна політика сталого розвитку на засадах «зеленої» економіки [Електронний ресурс] Аналітична записка / В.Г. Потапенко. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1237/1/>.
6. Environmental Performance Index 2014. [Електронний ресурс]. – New Haven: Yale Center for Environmental Law and Policy, 2014. – 172 p. – Режим доступу: www.epi.yale.edu.
7. Environmental Performance Index and Pilot Trend Environmental Performance Index 2012. [Електронний ресурс]. – New Haven: Yale Center for Environmental Law and Policy, 2012. – 98 p. – Режим доступу: www.epi.yale.edu.
8. Environmental Tax Reform in Europe: Opportunities for the Future. A report by the Institute for European Environmental Policy for the Netherlands Ministry of Infrastructure and the Environment [Електронний ресурс] Final Report. – Brussels: Institute for European Environmental Policy, 2014. – 61 pp. – Режим доступу: www.ieep.eu.
9. Environmental taxes – A statistical guide [Електронний ресурс]. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2013. – 42 pp. – Режим доступу: <http://europa.eu>.
10. <http://ec.europa.eu/eurostat>.
11. The Global Competitiveness Report 2012-2013 [Електронний ресурс]. – Geneva: World Economic Forum, 2012. – 529 p. – Режим доступу: www.weforum.org/gcr.
12. The Global Competitiveness Report 2014-

2015 [Електронний ресурс]. – Geneva: World Economic Forum, 2014. – 549 p. – Режим доступу: www.weforum.org/gcr.

13. Про природні ресурси : Закон Латвійської Республіки від 29.12.2005 р. (у редакції 30.06.2009 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.baltikon.lv/uploaded_fales/z'npr-2009.pdf.

14. Податковий кодекс України (у редакції від 24.07.2015 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

15. Експрес випуск Державної служби статистики Утворення та поводження з відходами у 2014 році від 27.05.2015р. № 157/0/06.4вн-15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ОЦІНЮВАННЯ ФІСКАЛЬНОГО ЗНАЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПОДАТКУ В УКРАЇНІ

EVALUATING FISCAL IMPORTANCE OF ENVIRONMENTAL TAXES IN UKRAINE

Проведено оцінювання фіскального значення екологічного податку в Україні. Проаналізовано показники надходжень за складовими екологічного податку у частини їх зарахування за різними рівнями бюджету держави в контексті державних витрат на охорону навколишнього природного середовища. У межах питань екологізації національної економіки суть та потенціал екологічного податку пропонується не обмежувати параметрами податків та зборів, а розглядати його як фінансовий інструмент.

Ключові слова: екологічний податок, європейські країни, державний бюджет, місцевий бюджет, ВВП, податкові надходження, фіскальне значення.

расходов на охрану окружающей среды. В пределах вопросов экологизации национальной экономики суть и потенциал экологического налога предлагается не ограничивать параметрами налогов и сборов, а рассматривать его как финансовый инструмент.

Ключевые слова: экологический налог, европейские страны, государственный бюджет, местный бюджет, ВВП, налоговые поступления, фискальное значение.

Estimation of the fiscal importance of environmental tax in Ukraine. Analysis of revenue performance by components of the environmental tax in their enrollment at different levels of the state budget in the context of public spending environment. Within greening of the national economy on the nature and potential of the proposed environmental tax does not limit the options of taxes, and treat it as a financial instrument.

Key words: environmental tax, European countries, state budget, local budget, GDP, tax revenues, fiscal value.

УДК 336.226.44:338

Чала О.А.

аспірант кафедри економічної теорії, національної та прикладної економіки Класичний приватний університет

Проведена оцінка фіскального значення екологічного податку в Україні. Проаналізовані показники поступлень по складаючому екологічного податку в частині їх зачислення по різним рівням бюджету держави в контексті державних витрат на охорону навколишнього природного середовища. У межах питань екологізації національної економіки суть та потенціал екологічного податку пропонується не обмежувати параметрами податків та зборів, а розглядати його як фінансовий інструмент.

Постановка проблеми. Питання фіскального значення нововведеного екологічного податку набуває особливої актуальності у контексті катастрофічної нестачі коштів на природоохоронну сферу в Україні та взагалі складною ситуацією із державним боргом. Проте, незважаючи на суспільно-політичну та соціально-економічну кризи, неможливо відволікатися від першочергового завдання будь-яких умов існування та розвитку – екологізації національної економіки. Незважаючи на складну, затяжну низку кризових явищ, доцільно скористатися етапом спаду для трансформації та перебудови принципів споживання та виробництва, що дасть можливість стимулювати відновлення розвитку економіки держави на принципово новому якісному рівні. Саме тому на механізм екологічного оподаткування покладають свої надії зарубіжні та вітчизняні фахівці й науковці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями становлення та розвитку екологічного оподаткування займалися такі вчені, як Б. Буркинський, О. Веклич, В. Вишневецький, Т. Галушкіна,

Л. Грановська, В. Загорський, Л. Мельник, В. Опарін, О. Попова, В. Паламарчук, Д. Серебрянський, А. Соколовська, В. Степанова, А. Гусев, І. Майбуров. Проте питання фіскального значення екологічного податку залишається актуальним з погляду можливості повноцінного фінансового забезпечення процесів екологізації національної економіки.

Постановка завдання. Завдання статті полягає в тому, щоб оцінити фіскальне значення вітчизняного екологічного податку в умовах сталості кризових явищ суспільно-економічного життя.

Виклад основного матеріалу дослідження. Потенціал екологічного податку до розвитку та відновлення природоохоронної сфери на даному етапі його становлення в Україні формується крізь призму фінансового стимулювання процесів екологізації національної економіки, оскільки саме ці чинники та особливості вітчизняного економічного простору системно дестабілізують екосистему держави. На прикладі зарубіжного досвіду, де екологічне оподаткування набуває все більшої акту-